

Fakamalamalama o te Mofini

Ko te Morphine e iloa lele he fualakau e mo na mea tiga e aoga foki kawai koe e tau fita tau mānava. Ko na pepa la ienei e fakailoa atu ai te fakaaogāga o te mofini. E i loto ai foki na tali o ni mea e fia malamalama atili ai koe.

Ei la ola fakalagolago au kiei?

Te tokalahiga o na tino e popole kiei. Kafai e fakaaoga mo te tiga pe ko te he lava o te mānava, ko te ola fakalagolago kiei e hē kavea ko he fakafitauli. Kafai kua he ke manakomia, e mafai e te foma pe ko te teine foma oi fakataigole tau inumaga, ke pa ki te taimi kua he manakomia ai te mofini mo te tiga. E mafai ke fakamalamalama atu e te foma pe ko te teine foma.

E mafai au ke inu pia kafai e fakaaoga e au te mofini?

Io e mafai, e haogalemu kafai e taigole tau pia e inu, kafai e ke fakaaoga te mofini. E tāua foki ke iloa te mea e ono tupu kafai e inu fakatahi e koe te pia ma te mofini, e fia moea pe vave kona ai foki koe. Koe e hē tatau ke kave tavale, kafai na inu e koe te pia ma te mofini.

E mafai au ke kave tavale kafai e tagofia e au te mofini?

ko koe e he tatau ona kave tavale pe fakaaoga ni mahini mamafa kafai:

- ko koe e fia moea, pe he mafai ke fano to mafaufau ki tau mea e fai
- E ke lagona te vaivai, pe iei he mea e tiga
- kafai koe ftoa kamata inu i te mofini, pe ko tau inumaga kua fakalahi
- kafai te aho e malutū (e afaina tau kikila i te mofini)

Kafai koe kua tau i te inuga o au fualakau, e lelei lava koe kave tavale. Kafai koe e he manino i he mea, faitala ki to foma. E tāua foki ke hiaki tau peleni inihua ke pui puia ai koe. **Ke manatua, ei o luga lava – kafai koe e he mautinoa, koe na kave tavale.**

*Our namesake
The Venerable Mary Potter*

For further information, or to make a donation,
please see our website:

www.marypotter.org.nz

Our office is open 8am-5pm Monday to Friday

Wellington:

48–52 Mein Street, Newtown
PO Box 7442, Wellington 6242
P 04 801 0006 | F 04 389 5035
E mph@marypotter.org.nz

North Wellington/Porirua:

PO Box 50089, Porirua 5240
P 04 237 7563 | F 04 237 0864
E porirua@marypotter.org.nz

Kāpiti Coast:

36 Warrimoo Street,
PO Box 460, Paraparaumu 5254
P 04 296 1283 | F 04 298 3970
E kapiti@marypotter.org.nz

Mofini
(Morphine)
(Tokelauan)

Tiga

Ko te tiga ko he fakalogoga hē logotonu, ma e mafai ke tupu ai te tigaina ma te mafatia. Ko na tiga e ogohia, ma e mafai ke fakavaivai ai koe. Ko te tiga foki e fakaita tino, faigata ke moe, pe hē fiakaia. Ko te tiga e faigata ai oi ola haoloto ma fiafia; ko ietahi taimi, kua faigata ai te hokotaga fiafia a ietahi tino ma koe. Ko te foia o na tiga, e mafai ke logotonu ma fakatino ai na mea tāua kia te koe i te taimi nei.

Ko na hiama ma te lahi o ietahi tauale e mafai ke tigaina ai. Mo ki latou e maua i te kaneha, ko te tiga e mafua kafai te tuma e paki ki na neula o na totōga o te tino. Ko te togafitiga o te kaneha e ve ko te chemotherapy, radiation, pe ko te takotoga, e mafai ke mafua ai foki te tiga.

E lahi na auala e fehoahoani ki te tiga – fakatotoka, ko te mānava, ko te fofō ma ietahi vilakau, e fuafula lava ki te tiga e iei. Ko te mofini (morphine) ko he tahi auala ia e togafiti ai na tiga matuiā. Ke manatua, koe e mafai ke lea ki te fomai pe ko te teine fomai, kafai e iei nietahi fehili agai ki o tiga, au fualakau ma to tauhiga.

Ko he a te Mofini?

Ko te mofini ko he vilakau e fōki ke fehoahoani ki te togafitiga o na tiga matuia, ma ietahi āuga e iei ai te hē lava o te manava. Ko he vilakau malohi mo na mea tiga, mai te kaiga fualakau opioti (opioid). E ono foki atu te mofini ke fakaaoga fakaaauu, pe he tamā taimi foki, ke fakaititia ai te tiga.

Ko te mofini e mafai ke foki atu e te fomai e ve ko na fualakau, na fualakau e fanofano malie, he vilakau inu (elixir), ma na tui.

- Ko na mofini e mataloa te aogā (fanofano malie) e igoa ki te "M-eslon." Ko he fualakau e folo, e hē tatau ke lamu. E aogā mo na tiga tutupu ho, pe ko na tiga fakaaauu.
- Ko te mofini galue haohaoa (fanofano mahani) e vave tona aoga. E fakaaoga mo na tiga fakafuaheki, pe ko na tiga heki mafaufaugia. Ko he fualakau e folo. Ko ietahi taimi e taku ko te "Sevredol".

E mafai au ke oti i te mofini?

E iei na tala he hako agai ki te mofini. Ko te mofini e fehoahoani ki te tiga ma te mānava. Kafai e fakaaoga hako, e hē vave ai te uma o he ola. Ko te fakaaoga o te mofini e he veake ka uma ai to ola. Kafai e togafitia te tiga, e logotonu ai tau fakalogo. E tokalahi na tino e fakaaoga te mofini mo na tigaina fakaaauu, ke ola mataloa ma fiafia.

He a te afainaga?

Ko na tahi tino e popole ki na afainaga o te mofini, ka hili atu i lo te tigaina. E he ko tagata uma te maua i na afainaga ienei, ko te lahiga foki o na afainaga e he mataloa, e mafai ke togafitia i te fehoahoani o te fomai ma te teine fomai.

Ko na afainaga takalahi ienei:

- Mamau – fakaaoga na laxatives, inu vai, gaoioi, na meakai e ve ko na fualakau kaina (fruits) ma na fualakau mata (vegetables) e fehoahoani lahi ke fakalelei ai tau fekau mamau.
- Fia moea pe hē hafua – e mafai ke tupu mo he taimi pukupuku kafai e kamata na togafitiga, pe kafai kua lahi te inumaga. E mahani lava taofi kafai e uma ni nai aho. Nahe kave tavale pe kave mahini mamafa, kafai koe e fia moea pe he hafua
- Puai (e tauale) kote mata ninimo ma vaivai (lagona tauale) – e galo ini nai aho. Ko ietahi fualakau e fehoahoani e lagona ai te tino malohi.

Fakailoa ki te fomai pe ko te teine fomai, i te taimi lava e iei ai na afainaga venei. Koe na matakū fakailoa te tulaga o te tiga e ke lagona. Fakahoa i ho he taimi e ke lagona ai te tiga kae ke fehoahoani atu.

